

UTÓSZÓ

Újlak és környéke a középkor végén

A középkori-végi Újlak (Huylak, Vilak, Wylok, Iwnlak, Wlhoc) Valkó vármegye területén feküdt, amely a későbbi Szerém, Verőce és Pozsega vármegyék egy részét foglalta magába. E terület lakosságára jellemző, hogy a XV. század végén 33 vára, 34 városa és 1182 helysége volt. Valkó vármegye főispánjai a macsói (Mačva) bánok voltak.

Brodarics István szerémi püspök és II. Lajos király (1516—1526) kancellárja így jellemezte Újlakot és környékét: „Újlak igen szép várral ékeskedő város, itt tárul elénk az áldott, termékeny vidék, a Szerémség. Nemcsak borait dícsérik egész északon, de minden megterem itt, amivel csak él az ember (...). Csodálatosan szép ez a vidék, csodás földjének termékenysége, hihetetlen az éghajlat enyhésége.”

A középkor-végi Szerémség kultúrájának magas színvonalára főleg két tényező utal. Az egyik a külföldi egyetemeken tanuló szerémségi diákok nagy száma. Ez főleg akkor szembeötlő, ha a Szerémség területének nagyságát összehasonlítjuk vidékünk egyéb területeinek nagyságával. Így pl. 1377—1450 között a Bécsi egyetemen 25 bácskai, 19 szerémségi, 7 bánsági és 3 baranyai hallgató tanult.

A középkori Szerémség magas kultúráját mutatja az is, hogy a Szerémség népének fordították le 1430-ban elsőnek magyar nyelvre a bibliát. A fordítás készítői a kamoneci (Kamenica) Tamás és Bálint papdeákok voltak. Mindketten a prágai egyetemen ismerkedtek meg Husz János tanításával, és szűkebb hazájukba visszatérve, iparkodtak valóra váltani az akkori „modern” tételt, hogy a bibliát minden embernek a maga anyanyelvén kell olvasnia. Művük, az ún. Huszita biblia az egyetemes magyar kultúrtörténetnek drága kincse, amely-

nek másolatban fennmaradt részleteit a korabeli Münchener, Bécsi és Apor kódex őrizte meg. Tamás és Bálint 1415-től kb. 1440-ig készítették a fordítást. Munkájukra nemcsak azért kell a legnagyobb tisztelettel tekintenünk, mert hatalmas tudományos és irodalmi teljesítmény volt, hanem azért is, mert megőrizték számunkra a középkori Szeremség, illetve a korabeli Dél-Magyarország magyar nyelvét.

ÚJLAK a XV. században a középkori Magyarország egyik jelentős városa volt. Lakóinak számát Bölcskey 8—10 000-re becsüli, ez azonban nyilvánvaló túlzás, hisz Buda, Kassa, Kolozsvár, Pécs, Szeged stb. lakossága sem haladta meg ebben az időben a 3—5 000-t. Újlak nagyságát mutatja fejlett utcahálózata. Okmányaink a következő újlaki utcákat említik: Halász utca, Kistiloncás utca, Kőégető utca, Pozsega utca, Szent Erzsébet utca, Szent László utca.

A templomok és egyházi intézmények is a város nagyságáról tanúskodnak. Újlak azon kevés magyarországi városok közé tartozott, amelyben két kolduló rendnek is volt kolostora. Okmányaink említik az Ágoston-rendieknek Szent Anna és a ferencrendieknek Szűz Mária kolostorát, továbbá a klarissza apácák Szent Klára zárdáját. A városban két ispotályban gondozták a szegény betegeket, az egyik a Szent László, a másik a mindenszentekről elnevezett kápolna mellett működött. A város Péter és Pál apostolokról nevezett plébánia-templomát joggal nevezték az okmányok katedrálisnak, mivel a szerémi püspökök hosszabb ideig Újlakon laktak. E hat középkori templom közül az 1735. évi összeíráskor már csak a ferences kolostor templomának, továbbá a plébánia-templomnak és a klarisszák templomának a romjai voltak láthatók.

A város világi épületei közül az Ujlakiak várkastélya emelkedett ki, és a város felszabadulása után keletkezett kép tanúsága szerint még ekkor is, bár tető nélkül, de még mindig uralta a várost.

A város maga a Duna melletti hegyen állt. Vesszőfonatból készült falait a polgárok igyekeztek kőfalakkal pótolni a török veszedelem miatt.

A szabad királyi város címét sohasem sikerült Újlaknak megszereznie, de joggal állapítja meg Fügedi, hogy „Újlak a maga ferences és ágostonos kolostorával, két plébánia-templomával és két ispo-

tályával, szerémi bort termelő magyar polgáraival, városi hatóságával városiasabb volt, mint egynéhány szabad királyi városunk”.

Újlakkal szemben feküdt Pest, a mai Palánka. A két helység közötti szoros kapcsolatot, egyúttal a Szerémség és a Bácska közötti összeköttetést a révközlekedés is előmozdította. Az újlaki átkelőhely fontossága és forgalma a XV. században vetekedett a péterváradai és a futaki átkelőhellyel.

Újlak és az Ujlaki család

Újlak a XIV. század közepéig a Csák nemzetség birtoka volt. Ennek kihalása után Újlakot 1364-ben Kont Miklós nádornak adományozta az uralkodó. Kont Miklós unokái, Imre és László nevezték magukat először erről a birtokról Ujlakinak. Ujlaki Lászlónak három fia volt: János, István és Miklós. A város fellendülése és igazi hírneve ez utóbbihoz kapcsolódik.

Ujlaki Miklós (1417—1477) az Ujlaki család legjelentősebb tagja, aki egyidejűleg volt Erdély vajdája és Bosznia fejedelme. Hatalma felülmúlta Magyarország nádorának és országbírójának hatalmát, és kivívta magának a pénzverés jogát is. Hatalma tudatában Ujlaki Miklós Mátyás király (1458—1490) előtt is csak látszólag hódolt meg, annak ellenére, hogy Mátyás király fiának ő volt a keresztapja. A dúsgazdag és rendkívül kiterjedt birtokokkal rendelkező Ujlaki Miklósnak Újlakon volt a székhelye. A Duna menti város helyzeténél fogva kiválóan alkalmas volt arra, hogy egyidőben legyen lakása Bosznia királyának és Magyarország leghatalmasabb főúrának. Ujlaki várkastélyának romjai még 150 évvel később is messze kiemelkedtek a város egyéb épületei fölé. Nem csoda, hogy Ujlaki Miklós különböző kiváltságokkal halmozta el földesúri városát. E kiváltságokat tartalmazza a Jogkönyv első része, és ezeket a kiváltságokat még V. László király erősítette meg 1453-ban. Kapisztrán Jánost is Ujlaki Miklósnak „köszönheti” Újlak, mert az ő biztatására jött a hetven éves súlyos beteg az újlaki ferences zárdába gyógyulni illetve meghalni.

Ujlaki Miklós gazdagságát és hatalmát fia, Ujlaki Lőrinc (1460—

1524) örökölte. Ő azonban már csak halvány árnyéka volt apjának, és könnyelmű, kalandor életével eltékozolta a családi vagyont. Ulászló királlyal (1490—1516) is rossz viszonyban volt, s csak úgy tudta birtokainak elkobzását elkerülni, hogy utód híján a királynak ígérte uradalmait. Ez azonban nem akadályozta őt abban, hogy Szapolyai Istvánnak is ne ígérje oda ezeket. Újlaki Lőrinc halála után Újlak mégis a királyé lett. Ezt a lehetőséget használta ki a magánföldesúri joghatóság helyett királyi fennhatóság alá kerülő Újlak előjárósága arra, hogy újabb királyi kiváltságokat szerezzen a város számára. Ezeket tartalmazza a Jogkönyv II—V. része.

ÚJLAK VÁROS JEGYZŐKÖNYVE KAPISZTRÁN JÁNOS CSODÁIRÓL

Újlak és Kapisztrán János

Kapisztrán János Olaszországban született 1386-ban. Jogi tanulmányainak elvégzése után pár évig állami szolgálatban a bíróságon dolgozott, majd 1416-ban, harminc éves korában, belépett a ferences rend szigorúbb ágába, az obszerváns rendbe. Műveltségét és szónoki tehetségét az egyház szolgálatába állította. Miután inkvizítorként Olaszországban, Németországban, Csehországban és Lengyelországban küzdött az eretnekek, főleg a husziták ellen, 1455 tavaszán Magyarországra jött, hogy szónoklataival itt is kereszteshadakat toborozzon a hódító törökök ellen. Győrön, Budán és Szegeden keresztül érkezett 1455 őszén Bánátba és Erdélybe, majd 1456 júniusában Bácskában, főleg Küllődön, Bácsón és Futakon tevékenykedett. Közben a szultán hatalmas hadsereggel közeledett Magyarország déli határaihoz azzal a céllal, hogy az ország kapuját, Nándorfehérvárt elfoglalja. A várat Hunyadi János sógora, Szilágyi Mihály védte mindössze 5—6 ezer katonával. 1456. július 14-én azonban sikerült a kereszties hadaknak Hunyadi János vezetésével a Dunán bejutni Belgrádba, amelynek védői így majd 80 000-re szaporodtak. A több-

ségében parasztokból álló sereg kardokkal, dorongokkal, parittyákkal és botokkal volt felfegyverezve. Ennek ellenére Szilágyi, Hunyadi és Kapisztrán vezetésével nemcsak megvédték a várat a tizenhét napig tartó ostrom alatt, hanem meg is futamították a törököket, akik ezután hatvan évig nem gondolhattak komolyan Magyarország meghódítására.

A közös eszmékért lelkesedő és a barátság kötelékével is összefonódott két János nem sokkal élte túl a fényes győzelmet. Hunyadi már augusztus 4-én megkapta a ragályos pestist, és augusztus 11-én Zimonyban meghalt. A hetven éves Kapisztrán súlyos betegen még tárgyalt Ujlaki Miklóssal, akit ő a török elleni harc folytatásának vezérévé szemelt ki. Ujlaki biztatására Kapisztrán nem Budára vagy hazájába, Olaszországba ment, hanem Újlakra, az ottani ferences kolostorba, amelyet nem sokkal ezelőtt az obszervánsok elvettek a liberálisabb fegyelmű konventuális ferencesektől. Ujlaki Miklóst nemcsak a vendégszeretet ösztönözte Kapisztrán Újlakra hívására, hanem az a titkos gondolat is, hogy Kapisztrán János halála esetén városának hírnevét gyarapítsa azzal, hogy falai között halt meg és nyugszik az az ember, akit már életében sokan szentként tiszteltek. Kapisztránnak is megvoltak a maga szempontjai, amikor elfogadta Ujlaki ajánlatát. Szerinte „ez a város az eretnekek között van, a törökhöz közel, és ezt a kolostort a rendtársak többségének akarata ellenére foglaltuk el (...) Ha tehát testemet ide temetitek el, a rendtársak ezt a helyet nem hagyják el, s így a népek világosságára és megtérésére lesznek”.

Amikor 1456. október 23-án az újlaki ferences kolostor ma kápolnává alakított cellájában Kapisztrán János meghalt, és a templomban felravatalozták, hatalmas néptömegek kezdtek zarándokolni koporsójához, majd pedig a sírjához. Az itt történt rendkívüli eseményeket 1460. április 21-én jegyzőkönyvbe foglalták azzal a céllal, hogy előmozdítsák Kapisztrán János szenttéavatását.

A csodás gyógyulásokat tartalmazó *Jegyzőkönyv*nek két változata maradt ránk. Az egyik a római Szent Izidor ferences kolostorban van, és 260 csodát tartalmaz. A másik változatot a párizsi Bibliothèque Nationale-ban őrzik, és 188 csodát foglal magában. Ennek a latin nyelvű jegyzőkönyvnek a szövegét és hasonmását adta ki

1972-ben Eszék Történelmi Levéltára Ive Mažuran gondozásában. Ezt a szöveget fordítottuk magyarra, és bocsátjuk az olvasók rendelkezésére.

A magyar nyelvű szakirodalomban Fügedi Erik alapos tanulmányban dolgozta fel a jegyzőkönyvek szöveg- és társadalomtörténeti vonatkozásait. Lényeges megállapításai a következők:

1) A Szerémség és a Bácska a középkori Magyarország leginkább elpusztult vidéke, ezért a jegyzőkönyvben említett helyneveket sok esetben nehéz azonosítani és meghatározni.

2) Újlakra kb. 150 helyről zarándokoltak az emberek. Ezek szinte kivétel nélkül északról és északnyugatról, Bács és Bodrog megyéből érkező, magyar és latin szertartású zarándokok. A Száva mentéről és a Szávától délre eső vidékek délszláv, latin és keleti rítusú lakossága nincs említve a jegyzőkönyvek zarándokai között. Őket, úgy látszik, nem mozgatta meg Kapisztrán János szenté avatásának ügye, és az elhunyt sírjánál történő csodás események.

3) A jegyzőkönyvekben szereplő helységeket térképre vetítve, előtűnik Újlak gazdasági és kereskedelmi kisugárzása is. A zarándokok többsége az Újlak környéki falvakból idejár piacra is; a városokból érkező zarándokok közül a legtöbben Szegedről, Budáról és Temesvárról jönnek, amit érthetővé tesz az a tény, hogy ezeket a városokat a szerémségi bor vásárlása kötötte össze Újlakkal.

4) A zarándokok döntő többsége paraszt és polgár. A jegyzőkönyvekben szereplő 24 nemes férfi és nő a vallomást tevők mindössze 6%-át tette ki. Az egyháziak többsége is az alsó papsághoz tartozott, a főpapság sorából csak egy tanúskodott. Mindebből Fügedi azt a következtetést vonta le, hogy Újlak nem az uralkodó osztály, hanem a parasztság és a kispolgárság búcsújáróhelye volt.

5) A jegyzőkönyvekben összesen 407 csodás eset van feljegyezve. Ebből 389 betegségből történt felgyógyulásra vonatkozik, és mindössze 10 a török fogságból való szabadulásra. Fügedi szerint „a török elleni harc, a török részéről gazdasági céllal történő rabszedés hozzátartozott ugyan a Délvidék mindennapi életéhez, az esetek túlnyomó többsége mégsem ez, hanem egyszerűen betegség volt”.

Újlak város Jogkönyve

A bécsi Nationalbibliothek kéziratai között a 8624-es számú, 37 fólió lapot tartalmazó, bársonyba kötött latin nyelvű kódex a következő címmel van iktatva: „Jura, privilegia et libertates civitatis Wylak, dd. »in die beate Lucie virginis et martiris Anno Domini Millesimo quingentesimo vicesimo quinto«; Archetypus munitus sigillo regis rubro in bulla appenso” (Újlak városának jogai, kiváltságai és szabadságai, 1525 Szent Luca szűz és vértanú napján [dec. 13.] keltezve. A király tokban függő veres pecsétjével hitelesített eredeti példány).

Ezt a kódexet nevezzük a magyar szakirodalomban meghonosodott szóval „Jogkönyvnek”.

Civitas — városon a középkorban olyan települést kell érteni, amelynek lakossága földesúri vagy királyi kiváltság alapján önállóan intézte kormányzati és gazdasági ügyeit. Magyarországon a tatárjárás után (1241) rohamosan nőtt az önigazgatású városok száma. Kialakulásukban a legkülönbözőbb katonai, gazdasági, földrajzi, valósi és hatalmi okok játszottak közre. A települések minden lehetőséget megragadtak ahhoz, hogy királyi kiváltságlevelet szerezzenek, mert ezzel megszűnt felettük a földesúrnak joghatósága, amely igen gyakran elnyomásra, zsarolásra és egyéb visszaélésekre is „jogot” adott a földesúrnak.

Minden városnak külön kiváltságlevele volt, amelynek fejezetei több-kevesebb részletességgel fejtették ki a városnak adott jogokat és köteleességeket. Mintául egy már meglévő város kiváltságlevele szolgált. Így pl. Székesfehérvár mintájára nyert privilégiumot Kassa és Győr 1271-ben, Buda és Brassó 1364-ben, stb.

A kis városok igyekeztek megszerezni mind többet a királyi városok jogaiból. Amikor Újlak 1524-ben a király közvetlen fennhatósága alá került, a város lakossága iparkodott élni a kedvező lehetőséggel, és kérte az uralkodót, hogy részesítse helységüket a királyi városok: Buda, Pest, Kassa, Bártfa, Nagyszombat, Pozsony, Eperjes és Sopron privilégiumaiban. II. Lajos meghallgatta kérésüket, s ennek eredményeként részesült a város a *Jogkönyv* II—V. részében leírt kiváltságokban, amelyekkel, a *Jogkönyv* szerint, már előzőleg is rendelkezett a szokásjog alapján.

Újlak királyi kiváltságai nem tartalmazták a szabad királyi városok összes kiváltságait. Így a város nem kapta meg a jogot saját fellebbezési bíróság megalakítására, amely a királyi tárnokmesterrel együtt döntött volna a fellebbezett perekben. Ugyanígy nem kapta meg a vámtentesség és a vámszedés jogát.

Újlak város *Jogkönyvének* fő jellegzetessége, hogy rendelkezéseiben iparkodott előmozdítani a város polgárainak szabadságát és gazdasági megerősödését, továbbá mindenben érvényesíteni iparkodott a középkorban fejlettnak tartott jogi és igazságügyi elveket.

A szabadság elve érvényesült a város polgári és egyházi előjáróinak megválasztásában, valamint a törvénykezési eljárás rendelkezéseiben. A város vezetőségét demokratikusan választották, részt vett benne a város valamennyi polgára. A tisztviselői kar élén a bíró állt. A nagyobb városokban a bírónak több helyettese volt, akik polgármesterként, vásárbíróként és pénzbíróként intézték a város hétköznapijainak ügyes-bajos dolgait, végezték a város pénzkezelését, és ellenőrizték a kereskedelmi forgalmat, amely elsősorban a vásárokon bonyolódott le; Újlakon e feladatokat egyetlen személy intézte, akit a *Jogkönyv* hol vásárbíró, hol pénzbíró, hol pedig kisbíróként említ. Az önkormányzat szellemi vezetője a jegyző volt, aki a tanácskozások jegyzőkönyveit vezette, és kiállította az okleveleket. A 12 választott esküdt főleg a bíráskodás ügyeit intézte. A kormányzást és a közigazgatást a 100 tagú választott testület ellenőrizte.

A jogrend védelmét célzó rendelkezések lényege a magántulajdon védelme volt. Ennek érdekében a *Jogkönyv* magán és büntetőjogi törvényei a legsúlyosabb büntetésekkel sújtották a vagyoni elleni bűncselekményeket.

A családi jog terén ugyancsak szigorú rendelkezéseket találunk a házasság intézményének megvédése érdekében. A házasságtörést és a nemi élet törvénytelen megnyilvánulási formáit a legkegyetlenebbül megtorolták. A feszültség levezetésére az újlaki *Jogkönyvben* is megjelenik a prostitúció, amely a középkorban nemcsak megtűrt, hanem igen fontos intézmény volt. Feltűnő a *Jogkönyv* törekvése a férfi és a nő egyenlőségének kidomborítására, s ennek érdekében annak a hangsúlyozása, hogy „az asszonynak ugyanolyan lelke van, mint a férfinak” (III. 62). A házastársak közötti vagyoni közösség állott fenn, s egyik sem csökkenthette a vagyont a másik beleegye-

zése nélkül. A nők azonban szabadon rendelkeztek a vagyonnak azon részével, amelyet ők a szüleiktől örököltek.

Kötelmi jogból a *Jogkönyv* részletesen szabályozza az adásvétel és az adósság rendezésének módját.

Vagyoni jogból különösen érdekesek az öröklésre, a birtokszerzési jogra, valamint a zálogra és a zálogolásra vonatkozó rendeletek.

A dologi jog szempontjából a *Jogkönyv* különbséget tesz az ingatlan és ingó dolgok között, és külön rendelkezésekben szabályozza az elévülési időpontokat. Ingatlanoknál a ház és a szőlőingatlan kérdései állnak a rendelkezések középpontjában, az ingóságoknál pedig a házi és a ruházati felszerelésről, valamint a készpénz sorsáról szól a *Jogkönyv* részletesen.

A kereskedelmi- és ipari jog terén hozott rendelkezések igen részletesen szabályozzák a céhekben tömörülő és azon kívül dolgozó kontárok iparüzésének módját és lehetőségeit, továbbá a kereskedők jogait, kötelezéseit, valamint a kereskedelem szabadságának illetve tilalmának előírásait. A város élénk kereskedelmi életét mutatja az is, hogy nemcsak a hivatásos kereskedők foglalkoztak adásvétellel, hanem az alkalmi kereskedők is.

A csere- és adásvételi ügyleteket leginkább a vásárokon bonyolították le, s ezért ezeknek központi jelentősége volt a kereskedelmi forgalom lebonyolításában. Újlak vásártartási joga össze volt kapcsolva az árumegállítási joggal, azaz az idegen kereskedők kötelesek voltak Újlakon eladni árujukat, nem kereskedhettek vele sem az Újlakkal szembeni Pesten, sem egyéb szomszédos falvakban. Így a kiskereskedelmi haszon a helybeli kereskedőké maradt.

Az áruforgalom lebonyolításának legfontosabb eszköze a pénz volt. A *Jogkönyv*ben szereplő pénzek súlyegysége a *márka* volt, amely kb. 240 g arannyal illetve ezüsttel volt egyenlő. Egy márka súlyú ezüsből 240 dénárt vertek. A forint értéke 30 dénárt tett ki, tehát 1 márka azonos volt 8 forinttal. A márkának mint súlyegységnek negyed része volt a fertály, nyolcad része pedig a lat. A pénzeknek, valamint a súlyoknak a hamisítását, éppen a gazdasági és a kereskedelmi élet biztonsága miatt, a *Jogkönyv* rendelkezései a legszigorúbban büntették.

A *Jogkönyv* tanúsága szerint Újlakon csak a mészárosoknak, szabóknak és szűcsöknek volt külön céhszervezete, az is csak a maga

kezdetleges, vallásos-testvérületi formájában. A *Jogkönyv*ben, továbbá a *Jegyzőkönyv*ben említett többi iparág képviselői, mint a vargák, kőfaragók, molnárok, íjkészítők, pékek stb. úgy látszik nem voltak olyan számban, hogy külön fraternitásba tömörülhettek volna.

A lakosság túlnyomó többsége megmaradt az ősfoglalkozási ágak mellett, és földműveléssel, állattenyésztéssel és halászattal foglalkozott.

A város gazdaságának legjelentősebb tényezője a szőlőművelés volt. A középkori magyar földön termelt borok királyának a szerémit tartották, amely fölvette a versenyt Kréta, Korzika és Franciaország legjobb boraival is. Újlak borát vízi úton a Dunán, szárazföldi úton pedig Szegeden és Kassán át szállították egészen Lengyelországig.

Az újlakiak a bortermelésen kívül gabonatermesztéssel is foglalkoztak, amire következtethetünk a város területén épült csűrök nagy számából is, amelyekről a *Jogkönyv*nek külön rendelkezései vannak. Jelentős volt a város halászata is, hisz a halászok külön utcát alkottak Újlakon.

A *Jogkönyv* igen sok rendelkezést tartalmaz a büntetőjog területéről. Előírásai részletesen szabályozzák az eljárás, a kihallgatás és a büntetés módját. A bizonyító eljárás során a legtöbb esetben megelégedtek az alperes valamint a tanúk tisztázó esküjével, de némely esetekben, pl. a házasságtörésnél, lopásnál, pénzhamisításnál a legkegyetlenebb kihallgatási és vallatási módokat alkalmazza a *Jogkönyv*, mint amilyenek a tüzes fogók, a kínpadra vonás stb. A büntetések legnagyobb része megelégszik a pénzbírság kiszabásával, de a fenti esetekben a bűnöst igen gyakran az orr, a fül és a kéz levágásával, élve eltemetéssel és máglyán való elégetéssel sújtják. Figyelemre méltó, hogy a személy és a testi épség elleni bűncselekmények igen gyakran enyhébb beszámítás alá estek. Becsületsértés és testi sértés esetén a sértő legtöbbször csak pénzbírságot és kártérítést fizetett. Ugyancsak figyelemre méltó az istenítetlenek a teljes hiánya, valamint az önbíráskodás lehetőségének a minimálisra szűkítése is.

A *Jogkönyv* rendelkezései a közrendészet és a közbiztonság megőrzésére is törekedtek. A tűzbiztonságra, köztisztaságra, csatornák

építésére vonatkozó előírások a sűrűn lakott város népének kulturált együttlakását akarták biztosítani.

Az Újlakon is meglevő szociális ellentétek és feszültségek jeleként a *Jogkönyv*ben intézkedéseket találunk a koldusokról, a kenyeret lopó éhezőkről, a bérüket meg nem kapó cselédekről és a gazdjuk házára tűzcsóvát helyező szolgákról.

A „vicclifisták”-nak nevezett huszitákra és egyéb, a katolikus egyházzal szembenálló személyekre kirótt szigorú büntetések arra mutatnak, hogy a Szerémségben a mohácsi vést megelőző években is éltek még a XV. században oly jelentős huszitizmusnak a hívei. Úgy látszik, hogy a kor főinkvizítora, Marchiaj Jakab hiába járt többször is az 1430-as években a Szerémségben, hiába vetett fogásba és ítél halálra több papot és világit és kényszerített sokakat arra, hogy a messi Moldvába meneküljenek: az eretnekség tüze tovább parázslott a Szerémségben.

Ha a *Jogkönyv* nem is lenne datálva, akkor is tudnánk, hogy Újlak népe alig örülhetett a státusát jelképező reprezentatív kódexnek. Olyan ez a kódex ma is, mintha röviddel ezelőtt készült volna: kötése és lapjai érintetlenek, látszik rajtuk, hogy nem forgatták a város elöljáróinak illetékesei. Csak az Újlaki család címere van kifestve — az egyes fejezetek kezdő betűit, iniciáléit is kirajzolta a mester, de megfestésükre már nem jutott ideje. A török elől menekülő városatyák Újlak kincsei között magukkal mentették a *Jogkönyvet* is és letétbe helyezték valamelyik észak-magyarországi kolostorban. Itt őrizték mindaddig, míg II. József 1781-ben fel nem oszlatta a kolostorok egy részét és könyvtáraik legszebb kódexeit az uralkodó család könyvtárába nem vitette. Így került az újlaki *Jogkönyv* is Bécsbe, hanyatott múltunk máig meglevő jelképeként.